

Надія Сологуб

КУЛЬТУРА МОВИ СУЧАСНОЇ ПРЕСИ

Періодичні видання мають сприяти утвердженню літературного зразка, проте мовна практика засобів масової комунікації засвідчує дещо протилежну тенденцію.

Проглядаючи сучасні українські газети («Україна молода», «Високий замок», «Слово просвіти», «День»), ми звернули увагу на мовні огріхи, які найчастіше чуємо в усному спілкуванні, звідки вони потрапляють у писемну сферу. Виникли вони внаслідок сплутування українського і російського слововживання і утворення суржикових форм. Такі форми найчастіше трапляються у перекладних текстах з російської мови.

У російській мові слово *отношение* багатозначне. Це і *отношения между людьми*, і *международные отношения*, і *математические отношения*. В українській мові майже на кожне з цих значень — окреме слово. Між людьми — *взаємини*, *стосунки*, міжнародні — *відносини*, і лише у науці — *відношення* (*синтаксичні відношення*).

Така різниця у мовному вживанні вплинула і на похідні форми: *Ця пригода не мала ніякого відношення* (треба — *стосунку*) *до нашої справи* («Високий замок»); *Відносно* (треба — *стосовно, щодо*) *тебе ще будемо думати, — зауважив секретар* («День»).

Отже, в українській літературній мові слово *відношення* є лише в науковому стилі.

У мові названих газет часто вживається суржикове слово *співпадати* (під впливом рос. *совпадать*) замість нормативного в цьому разі *збігатися*, пор.: *Микола і Люба часто зустрічалися на цій доріжці, бо їхні заняття співпадали у часі* («Слово просвіти»).

Нерідко в мові газет натрапляємо на суржикове дієслово *відмінити* під впливом рос. *отменить*) замість правильного *скасувати*. Інколи непросто знайти правильний відповідник цього слова, пор.: *Перше вересня ніхто не відміняє* («Україна молода»). Ми правильно говоримо *закон скасували, високу оплату посадовцям хочуть скасувати* тощо, але в контексті

лікар скасував прийом чи викладач скасував заняття українською мовою треба сказати: *лікар переніс прийом*. І взагалі не варто обов'язково шукати відповідник на зразок суржикового вживання. Мову треба відчувати, використовувати її можливості. Можна просто сказати: *заняття не буде*.

Серед типових суржикових вживань у мові сучасних газет є слово *завірити* замість офіційного *засвідчити*. Отже, правильно вживати *засвідчив довідку, засвідчив рецензію*, коли йдеться про відбиток штампа, печатки.

Набридає у сучасній усній і писемній мовній практиці прикметник *відмінний*. Можна сказати ще й *чудовий, прекрасний*, напр., *настрій* чи *напій* (хоч можна почути і *напій*). Також варто враховувати омонімічність слова *відмінний* у значенні 'прекрасний' із словом *відмінний* у значенні 'інший, який відрізняється'. Тому у прикладі *відмінний сік* важко зрозуміти, про що ж йдеться.

На жаль, натрапляємо у мові аналізованих газет і на такі «перли»: *Історія, яка сталася з Гонгадзе, перевернула Україну, привела до деяких **необоротних** наслідків* («День»); *розстався зі своєю пасією* («Україна молода»); *болі в суглобах* («Україна молода»); *Коли **грянула** війна* («Високий замок»). *Під час екскурсії, завітавши до іконної крамниці, у вас буде можливість купити сувеніри*, — майже 10 років я чую це оголошення екскурсійного бюро на вокзалі м. Києва. Тепер натрапила на нього і в мові газет.

Отже, будьмо грамотними! В українській мові нелегкий шлях розвитку, що вплинуло, зокрема на виникнення російсько-українських суржикових форм. Змінити цю ситуацію може лише дотримання усталених мовних норм. Особливо пильними мають бути редактори, коректори, працюючи з перекладами російських текстів.